

Om ett forskningsprojekt som ändrade riktning.

Hösten 23 och våren 24 genomförde jag, med stöd från SKH, ett mindre forskningsprojekt med namnet **Rörelsens intention, intentionens rörelse.**

Min forskningsfråga handlade om hur scenaktörer, huvudsakligen mimskådespelare och cirkusartister, arbetar med, eller skulle kunna arbeta med, intention/vilja i sina rörelser när de är involverade i mer komplicerade moment som akrobatik.

Ur min forskningsansökan:

Jag har ofta funderat på vad som händer i en aktör som arbetar med akrobatiska moment. Hur skapar hen sin intention, sin vilja i en rörelse? Och hur påverkar den ofta avancerade rörelsen förmågan att vara närvarande i en viss scenisk situation?

Talskådespelare och mimskådespelare är oftast förankrade i metoder som arbetar med den sceniska situationen. Man spelar en person som befinner sig i ett visst förståelsemässigt sammanhang: ett uppbrott, en uppgörelse, olika viljor, vad man vill med sin medspelare. Den sceniska formen kan skifta mellan naturalism och förhöjning, men någonstans "under" det man gör finns ändå den tolkningsbara berättelsen med.

Hur arbetar cirkusartister när de gör sina akter? Är de också inriktade på att "spela" med varandra? Och hur förändrar det i så fall deras val av rörelse?/...../Hur agerar en aktör när hen ska uttrycka en vilja och samtidigt göra något som är svårt och som i sig kräver mycket koncentration? Som akrobatik – hur förändrar detta en roll, en situation, en intention?

I mitt forskningsprojekt ville jag låta mimskådespelare och cirkusartister möta varandra över dessa frågor.

Projektet, som var litet och kort i tiden, var avsett att löpa i fyra delar:

Den första delen där jag skulle sätta mig in i litteratur på området

En andra del där jag skulle samarbeta över frågorna ett par dagar med några professionella aktörer.

En tredje del där jag skulle låta en cirkusklass och en mimklass samarbeta över frågorna.

En fjärde del där jag skulle sammanfatta arbetet i en kortare text, max fyra sidor.

Den första delen gick nästan helt om intet, det var svårt att hitta relevant litteratur och dessutom, p g a övrig arbetsbelastning, svårt att hitta tiden att läsa den litteratur jag ändå fann. Jag tänker nu att det hade varit bättre om jag hade lagt om arbetet så att jag utförde den praktiska delen först och letat litteratur senare, när jag visste mer om mina forskningsfrågor.

Den andra delen av projektet genomfördes däremot i huvudsak som det var tänkt, även om det tog en riktning som jag inte vetat från början.

Jag arbetade i tre dagar med aktörerna Isabell Gustavsson, mimskådespelare och Signe Veinholt, cirkusartist. Jag planlade ett arbete där vi skulle undersöka mina frågor genom att först bestämma en enklare par- akrobatisk rutin/ några moment som vi skulle arbeta med. Sen skulle vi ge olika sceniska förutsättningar/sceniska intentioner till rörelserna.

Förutsättningarna/intentionerna kunde t ex vara:

- Ni är mamma och dotter där dottern vill gå sin egen väg och mamman vill hålla kvar.
- Ni är älskande som inte kan få nog av varandra
- Ni är fiender som vill varandra illa
- Ni tycker den andra är den roligaste ni vet

Osv.

Att prova fram akrobatiska rutiner som fungerade för båda aktörerna var lätt eftersom båda aktörerna hade mycket erfarenhet av just parakrobatik. Signe Veinholt har i många år arbetat som s k flyer i parakrobatik och hennes erfarenhet av det tillsammans med Isabell Gustavssons sceniska kunnande gjorde att vi snart hittade både lättare och svårare akrobatiska moment vi kunde använda. Även att ge olika förutsättningar för momenten flöt på fint. Men jag upptäckte redan efter en dag att jag hade problem med att formulera intressanta frågor. Övningen "funkade" helt enkelt bara; aktörerna lyckades fint med att gå från den ena känslan/förutsättningen till den andra i de olika momenten. Jag hade tänkt att kretsa kring mina forskningsfrågor, bl a om huruvida den "privata" känslan fanns med i de olika momenten eller om det uppstod några särskilda utmaningar för att momenten var fysiskt krävande. Men hur det nu var så kom jag inte vidare i mina frågor: allt "funkade", viljan i de olika rörelserna syntes trots att det fanns en viss svårighetsgrad i det som Signe och Isabell gjorde. Det föreföll helt enkelt som om när de var på det klara med vad deras scenkaraktär hade för vilja så kunde de också gestalta denna, även om det fysiska momentet var svårt.

Jag slutade försöka ställa frågor till de två och istället kom vi att under de två återstående dagarna arbeta fram ett rörelsemässigt synopsis till en uppsättningsidé jag haft sen tidigare. Uppsättningsidén byggde just på parakrobatik som rörelsematerial och handlade om relationen barn – förälder och om hur ett mycket litet barn strävar efter att klara sig själv men ändå "tankar" trygghet hos föräldern. Vårt "resultat", en slags work in progress, syns i denna korta videotrailer där vi har klippt ihop några skissade scener:

<https://youtu.be/8GiHdG4a468>

Utöver detta resultat finns uppsättningsidén fortfarande kvar i mitt huvud men har ännu inte utvecklats vidare.

Däremot, vilket är ett oväntat och mycket roligt resultat av våra gemensamma dagar, så har Signe och Isabell hittat varandra så till den grad att de redan har spelat ihop i en annan pjäs och nu samarbetar om ytterligare en uppsättning på en teater i Stockholm, Mittiprickeatern. Forskningsdagar med en oväntad utgång, skulle man kunna säga...?

Men jag hade ännu inte fått så många svar på mina frågor om intentionen i rörelserna. Var mina frågor för vaga?

Den tredje delen av projektet gick av stapeln i mars- 24. Två BA-klasser, förstaårsstudenter i mimsådespeleri och cirkus möttes fyra eftermiddagar på Valhallavägen 193 för att samarbeta över mina frågor.

Målen med mötet beskrev jag så här:

För båda klasserna: Att fördjupa sina kunskaper i sceniskt samarbete och samspel genom att arbeta interdisciplinärt mim/cirkus. Att introduceras i och tillämpa olika metoder för koreografiskapande.

För mimklassen: Att fördjupa sina kunskaper i mimgestaltning genom att arbeta med scenakrobatiska moment och där tillämpa mimgestaltningens begrepp skapa/relatera/agera.

För cirkusklassen: Att fördjupa sina kunskaper gällande scennärvaro och skådespeleri genom att introduceras i och tillämpa mimgestaltningens begrepp skapa/relatera/agera.

Detta var de båda klasserna:

Vi arbetade i workshopsform.

Veckan inleddes med olika samarbetsövningar och övningar i koreografiskapande, under ledning av mig.

Den fortsatte med en introduktion/övning i begreppet *Skapa/relatera/agera (se Not)* med lärare Alejandro Bonnet, adjunkt i mimskådespeleri. Begreppet kommer från professor Stanislaw Brosowski undervisning. Brosowski ledde utbildningen i mimskådespeleri under många år. Begreppet står för den kroppsligt synbara process som en mimskådespelare på scen genomgår när hen får en tanke eller ett utifrån kommande stimuli (*skapa*), hur hen sen processar denna tanke eller detta stimuli (*relatera*) till att slutligen agera på det (*agera*). Det hela fysikaliserar genom en slags ihopdragning, spänning, i kroppens centrum, avspänning av detsamma samt att hela kroppen aktivt följer med i de olika skeendena.

En inventering av några akrobatiska moment följde på detta, lärare Erik Nyberg, adjunkt i cirkus.

Därpå skapade studenterna egna kompositioner/ rörelsescener som de under momentets sista dag visade för varandra.

Veckan avslutades med reflektion både i smågrupper och i helgrupp. Reflektionen leddes av Niklas Hald, lektor i skådespeleri.

Kursmomentet ingick i för mimskådespelarstudenterna kursen *Grundläggande mimgestaltning II, 30 hp* och för cirkusstudenterna *Circus Performance and Interpretation 1B, 15 credits*.

Arbetet under veckan, de olika introduktionerna och skapandet av de sceniska kompositionerna/situationerna var intensivt och spännande. Jag upplevde att båda studentgrupperna uppskattade mötet med varandra och fann intresse i de olika frågeställningarna trots att deras ingångar i det sceniska arbetet ser olika ut. Mimskådespelarna arbetar nästan dagligen med spelintention i sina studier medan cirkusstudenterna kan ha flera och mer diversifierade sätt att arbeta med sina sceniska uttryck.

De frågor som jag och Niklas Hald hade kommit fram till att vi skulle ställa till studenterna under den avslutande reflektionen var:

1. *Vad är scennärvaro för dig?*
2. *Hur arbetar du med intention och scennärvaro i dina sceniska aktioner/rörelser?*

Svaren vi fick på den avslutande muntliga gruppreflektionen var skiftande och många.

Ett axplock ur svaren på frågan *Vad är scennärvaro för dig?:*

Att öppna upp för de andra på scenen.

Lyssna.

Angelägenhet, att det jag gör är viktigt för mig.

Att hänge sig åt uppgiften, ha en emotionell kanal.

Nyfikenhet.

Att rikta min energi mot det viktigaste.

Forts:

Vara beredd.

Transparent med mina känslor.

Andas.

Känslighet.

Att ha lust.

Ett axplock ur svaren på frågan *Hur arbetar du med intention och scennärvaro i dina sceniska aktioner/rörelser?*

Jag svarar på Varför gör jag detta?

Det beror på vilken riktning jag har på scenen.

Det handlar om vart jag vill.

Det handlar om vad jag vill.

Man kan ha hemliga intentioner också.

Svarar på frågan vad scenkaraktären har för vilja.

Vad jag vill med publiken.

Till alla dessa svar skulle man kunna knyta följdfrågor men detta lät sig inte göras av tidsskäl. Trots detta tycker jag att det var en fin uppsamling av veckans huvudmål, att sätta fingret på vad det är som sker i detta med att agera i rörelse på en scen.

Svaren på frågorna om *spelintention* blev i det stora hela det som jag tycker mig ha kunnat se tidigare i projektet: **När du som aktör vet vad din sceniska karaktär vill så spelar du efter det.** Egentligen inte så konstigt utan ganska självklart, något som varje skådespelare/aktör tränar sig i. "Det funkar", som jag beskrivit det tidigare.

Intressantare för mig blev hur studenterna såg på begreppet *scennärvaro*. Här tyckte jag att deras svar satte mina tankar i flera riktningar.

Jag reagerade speciellt starkt på svaren

Andas.

Vara beredd.

Känslighet.

Lyssna.

Att öppna upp sig för de andra.

Alla är företeelser som jag som publik, regissör, mimskådespelare och pedagog kan känna igen i ett närvarande sceniskt arbete. Den avspända kroppen, vänd mot de andra, beredd till aktion och reaktion. Kanske skulle mitt forskningsprojekt ha haft detta som huvudtema istället?

Jag tänker på begreppet *Skapa/relatera/agera*. Också här sker en växelverkan mellan avspänning och aktivitet, och även här har andningen en stor betydelse.

I och med att jag själv har tränat denna metod så påminns jag om hur central den är för att hitta den där närvaron som alla aktörer vill ha. Med en fungerande andning och en växelverkan mellan lyssnande och aktivitet hos aktören, blir vi i publiken förda in i scenens universum. Vi får komma nära, uppleva de olika spänningsnivåer som finns på scenen. Utan andning låser sig aktören, slutar att finnas närvarande i de processer som sker på scenen.

Borde jag starkare ha kopplat mina forskningsfrågor kring detta begrepp och erfarenhetsområde?

Jag lyssnar.

Jag tar in det som händer, i centrum av min kropp.

Jag andas.

Jag bearbetar det jag hör eller är med om.

Jag andas.

Jag agerar från mitt centrum, med hela kroppen aktiv.

Jag andas igen.

Detta om vad scennärvaro kan vara kan jag med mig som svar på de forskningsfrågor jag hade, efter diverse vilsegående.

Jag tackar studenterna i de två klasserna, aktörerna Signe Veinholt och Isabell Gustavsson samt mina medlärare Alejandro Bonnet, Erik Nyberg och Niklas Hald för att ni gick en stund bredvid mig.

Årsta 2025 03 05

Lena Stefenson

lenastefenson@gmail.com

lena.stefenson@uniarts.se

Not: Mer om begreppet *Skapa/relatera/agera* och om Stanislav Brosowskis undervisning finns att läsa i My Areskogs bok "Den kroppsligt tänkande skådespelaren". Kapitlet om *Skapa/agera/relatera* finns på sid 82 – 83.

